

MÜZE SOYGUNLARI

ELİF NACI

Çocukluğumda Hafız Yaşar'dan dinlediğim bir şarkı vardı: «Söylesem tesiri yok, sussam gönül razı değil.» İstedigin kadar söyle, yaz, çiz, ne yazık ki nafile. İlgililer üzerinde en küçük bir iz bile bırakmadan silinip gidiyor. Bu konuda az mı bağırдық, çağırдық. Alınan tedbirler, verilen önem yetersiz işle, hergün yeni bir müze soyulmakta.

Anadoluda toprağa vurulan her kazmanın gün ışığına çıkardığı eski eserlerin bir çoğu yabancı müzelerin vitrinlerinde yer almış. Öteden beri buna engel olunamamış, olunamıyor da. Memleketimizde eski eser kaçakçılığı ve müze hırsızlığı almış yürümüş durumdadır.

Kısa bir süre önce yine gazeteler Polatlıda Gordi-yon müzesinin soyulduğunu haber verdiler. Şaşmadım. Çünkü artık bunları olağandır diye kabullenmiş bulunuyoruz.

Notlarına bakıyorum: Eski eser kaçakçılığı çok eskiden, taaa Fatih zamanında başlamış. Portresini yapan Pellini ile beraber Fatih'e İtalyanca öğretmek için İstanbul'a gelen bir İtalyan, Ciriagus, Türkiye'deki ilk eski eser kaçakçılığını yapmış. Buna ait ayrıntılı bilgiler Başvekâlet Arşivinden öğrenilebilir. Kanunî devrinde memleketimize gelen ressam Melhiyor Loris de saraydan bahada ağır, yükte hafif pek güzel hediyeler götürmüş memleketine. Biliyoruz ki Osmanlılar devrinde böyle eski eserlerden niceleri yabancı ülkelere göç etmiş. Üçüncü Selim o kadar titizlik gösterdiği halde yine de bir mezar lâhit, kapağının yurt dışına çıkmasını önleyememiş, bunlar elçilikler aracılığı ile rahat yolculuk yapabilmış. Schlirmema'nın karısı ile birlikte Priamus'un mücevher dolu sandığının Çanakale konsolosu marifeti ile Truvadan kaçırıldığına da pek âlâ biliyoruz. 1878'de Bergama tapınağının

Doğu Berlin'e gidişini, 1820'de Milo Venüsünün nasıl elimizden çıktığını da bilmeyen kalmamıştır. 1959'da Ankara'da İngiliz Arkeoloji Enstitüsü Müdürü James Millard'ın gizlice aşırıldığı Dorak hazinesi, meşhur Layard'ın alıp götürdükleri içler acısıdır.

Bereket ki gün geliyor, Osman Hamdi ve Halil Etem beyler gibi kadir bilir insanların himmeti ile bir çok eski eserimiz kurtuluyor. Şimdi de artık yeni yetişen Türk arkeologlarının kendi elleri ile yaptıkları kazılardan çıkardıkları değerli eserler müzelerimize yerleşiyor. Fakat bu defa karşımıza bir başka felâket çıkıyor. İşte son zamanlarda gördüğümüz manzara. Bir takım gangsterler, müze duvarlarını aşarak, cam çerçeve kırarak, müze bekçilerini uyutarak, kandırarak ve öldürerek milli serveti çalmakta ve her nasılsa bunlar sınır dışına da kaçırılmakta. Ve.. kimsenin kılı kıpırdamamakta. Halbuki hatırladığımıza göre, 1912'de Louvre'dan Jakond çalındığı gün Fransa Güzel Sanatlar Nazırı Du Jardin Bometz derhal istifa etmişti.

Kayıp olan eserlerimizde şöyle geliş güzel bir göz atalım: 5 haziran 1963'de Mihrimah Sultan Camii mihrabının şamdanları, 6 mayıs 1962'de Agop Manuk oğlunun Akçakoca'dan kaçırdığı antikalar, 24 haziran 1962'de Konya Koyunlu Müzesinden kaybolan eserler, 7 ağustos 1969'da 118 parça eserin kayıplara karıştığı İzmir Müzesi soygunu, 1963'de İstanbul Arkeoloji Müzesinden kaybolan Hermes'in başı, Bergama Müzesinden asırılan Baküs heykeli, 18 nisan 1963'de çalınan 12 tarihî tablo. Hırsızları bulunamadı ve tabloların neredelikleri hâlâ anlaşılamadı. 1969 ağustosunda Erzinçan'da tarihî kiliseyi soyan beş Fransız da yakalanamadı. Bunlar arasında unutmayacağımız bazı anılar da, Trabzon'daki Santa Marya kilisesindeki Şarap Tanrısının heykelinin çalınması. Yine 1970 temmuz ayında Alman Bankası eski müdürünün evinde yapılan

baskında ele geçirilen 400 milyonluk tarihî eser. Hepsi bu kadar değil. Daha pek çokları var, saymakla bitmez.

Yabancıların çevirdikleri Topkapı filminde modern usullerle bu müzenin nasıl soyulacağını öğrenenlere bugün müzenin başında bulunan arkadaşımızın nasıl bir titizlikle aldığı tedbirleri bilmiyor değilsem de bundan önce müzenin müdürü olan sayın Hayrullah Örs'ün 26 temmuz 1969 tarihli Hürriyet gazetesindeki söylediklerine kulak verelim. Bakın ne diyor: «Beş soyguncu tarafından Topkapı Sarayı Müzesi bir gece içinde rahatlıkla soyulabilir.»

Benim bunlara ekleyeceğim şey şu: Saydım, memleketimizde 42 müze müdürlüğü, 26 müze memurluğu var. Toplam 68. Bunların emrindeki müze depolarını da hesaba katarsak ve bundan sonra kazılardan çıkacakları da sayarsak gün geçtikçe artan eski eserlerin korunması için ne gibi tedbirler almışız ve almaktayız? Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğü kadrosunda kaç koruyucu memur vardır? Bunlar kaç para aylık alırlar, herhangi bir saldırı karşısında kendini ve korumakla görevli olduğu milyarlar değerindeki sanat ve tarih yapıtlarını nasıl ve ne ile koruyabilirler?

Biz, kazıların olduğu yerlerde bölge müzelerinin açılmasına karşı değiliz ama bu bölge müzelerini koruyacak teşkilâtın ne olduğunu düşündükçe ister istemez içimiz burkuluyor.

Ne kadar kötümser olmamaya çalışsak da, müze bekçileri gözlerini dört açsalar da, sıkıştıkları zaman helâya bile gitmelerini önlemek için 1969'da İzmir Müzesinde olduğu gibi bekçilere oturak dağıtsak da bu hırsızlıkların önüne geçemeyeceğiz. Artık buna inan-dım. İşte iki ay önceki Afrodisyas soygunu ve işte bugünkü Gordiyon.